



### Vårdstuderandes erfarenheter av mobbning under klinisk praktik\*

#### Av studerande beskrivna former av mobbning:

- ❖ **verbal mobbning**, såsom att skrika eller skälla ut<sup>1,2,3</sup>
- ❖ **fysisk mobbning**, såsom att avsiktligt och orimligt överföra tyngre arbeten på en studerande<sup>1,2,3</sup>
- ❖ **psykisk mobbning**, såsom att isolera, åsidosätta, betona bristande kompetens eller nedvärdera<sup>1,2,3</sup>
- ❖ **göra till utomstående**, såsom att ignorera, åsidosätta eller isolera en studerande från övrig personal på praktikenheten, till exempel vid måltider<sup>2,3</sup>
- ❖ **orättvist bemötande**, såsom att oproportionerligt tilldela uppgifter till studerande<sup>1,2,3</sup> eller störa och hindra inlärningsmöjligheter<sup>3</sup>

**Studerande reagerar ofta på mobbning med negativa överlevnadsmetoder, det vill säga passivt<sup>3</sup> eller genom att ignorera<sup>2</sup>.**

#### Studerande beskrev följande orsaker till att inte anmäla mobbning<sup>2</sup>:

- ❖ tidigare anmälningar hade inte medfört några förändringar
- ❖ rädsla för repressalier
- ❖ antagandet att personalen på praktikenheten "tar varandras parti" mot studeranden
- ❖ upplevelsen av att anmälan är onödig då trakasserier och mobbning är vardag
- ❖ förringande i samband med tidigare upplevd mobbning
- ❖ rättfärdigande av mobbarens dåliga beteende, till exempel genom att tolka att orsaken var att skydda patienten från studerandens handlingar

*\*Klinisk praktik är handledda praktikperioder i en verklig verksamhetsmiljö under utbildning som leder till en examen inom social- och hälsovårdsbranchen<sup>4</sup>.*

Resultaten fortsätter på nästa sida

### **Studerandes önskemål om att förebygga och ingripa i mobbning**

- ❖ Läroanstalterna borde ge mer information om studerandens rättigheter samt om hur mobbning snabbt tas upp och hanteras på ett ändamålsenligt sätt<sup>2,3</sup>.
- ❖ Utbildning i förebyggande av mobbning, handledningsmetoder och god interaktion borde ordnas för praktikhandledarna (i fortsättningen handledare) på praktikenheterna<sup>3</sup>.
- ❖ Handledarnas kompetensnivå borde bedömas systematiskt och enhetliga bedömningsmetoder borde utvecklas<sup>3</sup>.
- ❖ Utbildningsprogrammet borde omfatta mer realistiska förberedelser för kliniska praktikmiljöer, övningar för att lösa konflikter och strategier för att hantera mobbningsbeteende<sup>2</sup>.



# Hurdana erfarenheter har vårdstuderande av mobbning under klinisk praktik, och hur kan mobbning förebyggas?



## RESULTAT

### Studerandes synpunkter på orsakerna till mobbning

#### Organisationskultur som möjliggör mobbning<sup>1,2,3</sup>, till exempel:

- ❖ mobbning som sedvanlig praxis, som övergångsrit eller som upprätthållande av hierarki<sup>1,2</sup>
- ❖ attityden hos cheferna och ledningen på praktikenheterna som en central faktor i samband med mobbning, som till exempel kan ta sig uttryck i likgiltighet bland cheferna<sup>1,3</sup>
- ❖ obalans i maktförhållandet mellan studerande och praktikenhetens personal<sup>1</sup>
- ❖ bristande intresse hos praktikenhetens personal för studerandenas inlärande och utveckling<sup>1</sup>

#### Studerandens utgångsläge på den lägsta nivån i den rådande hierarkin<sup>1</sup>

#### Faktorer relaterade till handledaren eller annan personal<sup>1,2,3</sup>, till exempel:

- ❖ överbelastning, ilska och behov av att visa branschens råhet<sup>2</sup>
- ❖ brister i interaktionsfärdigheter eller handledningskompetens<sup>1,2</sup>
- ❖ okunskap om studerandenas inlärningsbehov och målsättningar<sup>1</sup>
- ❖ avvikelser från anvisningarna om handledning<sup>3</sup>

#### Faktorer relaterade till studeranden<sup>1,2</sup>, till exempel:

- ❖ straff för inkompetens eller fel<sup>1,2</sup>
- ❖ arbetsspråket var inte studerandens modersmål<sup>2</sup>
- ❖ brist på självförtroende<sup>1</sup>

#### Hög arbetsbelastning på handledarna och övrig personal på praktikenheten<sup>1,3</sup>

Resultaten fortsätter på nästa sida

## BAKGRUND

Mobbning hör till den vanligaste formen av trakasserier\*\* som vårdstuderande upplever under klinisk praktik<sup>1,2</sup>. I en rapport som publicerades i Finland år 2024 hade 35 procent av vårdstuderande bemötts på ett osakligt sätt under praktiktiden<sup>5</sup>, vilket motsvarar en internationell bedömning<sup>2</sup>. Mobbning påverkar inte bara den individ som blivit föremål för det, utan även de personer som lagt märke till det och även hela arbetsgemenskapens sätt att fungera<sup>6</sup>. Dessutom kan trakasserier i hälso- och sjukvårdens verksamhetsmiljö försvaga patientvården<sup>7</sup>. Mobbaren är oftast handledaren på praktikenheten, annan personal eller en annan studerande<sup>1,2</sup>. Dessutom kan en studerande bli trakasserad eller osakligt bemött av patienter eller deras anhöriga<sup>1,2,3</sup>.

Trakasserier som vårdstuderande upplever under klinisk praktik leder till mångskiftande konsekvenser, både på ett personligt och på ett samhällsligt plan. Upplevda trakasserier påverkar avsevärt studerandenas välbefinnande<sup>3</sup> och livskvalitet<sup>8</sup>. Det har ett samband med hur man klarar sig under praktiken och i studierna och kan minska förtroendet för yrkesvalet och engagemanget till yrket<sup>1,9</sup>. Det kan till och med leda till att en studerande avbryter sina studier eller söker sig till andra branscher efter utexamineringen<sup>1,10</sup>. Upplevelsen av att ha blivit väl och jämlikt bemött under praktiken kan däremot stärka vårdstuderandes engagemang till branschen<sup>11</sup>.

För att kunna utveckla åtgärder som skyddar vårdstuderande och förebygger trakasserier är det viktigt att öka förståelsen för den mobbning som riktas mot studerande och hur man förebygger den.

*\*\*Man anser det vara fråga om trakasserier när en person systematiskt, upprepat och långvarigt blir föremål för påtryckningar, kränkningar eller nedsättande beteende och detta har hälsovådliga följder för personen i fråga<sup>12</sup>.*



### *I översikterna föreslagna åtgärder för att minska mobbning som studerande upplever under klinisk praktik*

#### **Vidareutveckling och förenhetligande av klinisk praktik<sup>3</sup>**

- ❖ En positiv attityd hos personalen på praktikenheterna gentemot studerandena och tillräckliga handledningsresurser är av central betydelse för en framgångsrik praktik<sup>1</sup>.

#### **Utveckling av handledarnas kompetens i handledning av studerande<sup>1,3</sup>**

- ❖ I synnerhet utbildning för praktikhandledare i hur studerande handleds på ett tryggt sätt och hur man ska svara på anmälningar om mobbning<sup>1</sup>.

**Ökad kunskap bland studerande om vad som kan anses vara lämpligt beteende under klinisk praktik och hur man tryggt kan göra en anmälan om olämpligt beteende<sup>2</sup>.**

**Förenhetligande av intern utvärdering och verksamhet i organisationerna och utveckling av interventioner riktade till att minska trakasserier<sup>3</sup>.**

**Insatser ska göras för att identifiera, behandla och förebygga alla former av trakasserier, osakligt bemötande och våld såväl inom social- och hälsovårdsutbildning som i andra verksamhetsmiljöer. Det är även en skyldighet enligt arbetskyddslagen (§28)<sup>13</sup>.**

I olika källor kan mobbning behandlas som trakasserier, som en del av psykiskt och fysiskt våld eller som ett separat fenomen som omfattar våld. Trots att mobbning i detta Evidenstips behandlas som den vanligaste formen av trakasserier som studerande blir utsatta för, är det viktigt att vara medveten om att studerande vid sidan av mobbning också kan stöta på andra former av trakasserier, osakligt bemötande eller våld.

I översikterna som ligger till grund för Evidenstipset hade studerande upplevt fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld. Trakasserarna var oftast patienter, men även patienters anhöriga eller medlemmar av personalen på praktikenheten. I synnerhet patienternas våldsamma handlingar skapade osäkerhet bland studerandena om hur man ska agera i situationerna<sup>2</sup>. Patienternas våldsamma handlingar kunde förringas eftersom det ansågs utgöra en del av arbetsbilden<sup>1</sup> och bortförklarades med till exempel patientens ålder eller sjukdom<sup>2</sup>. Förutom våld bemöttes studerande av rasistiska kommentarer eller handlingar av både patienter och personal. Detta framkom särskilt då det gällde internationella studerande eller om studerandens modersmål inte var det rådande arbetspråket<sup>2,3</sup>.

# Hurdana erfarenheter har vårdstuderande av mobbning under klinisk praktik, och hur kan mobbning förebyggas?

**Hotus**  
**EVIDENSTIPS®**  
9/2025



Resultaten kan tillämpas på den finländska social- och hälsovården. Resultaten kan i synnerhet utnyttjas inom vårdutbildning och i utvecklingen av säkerheten och handledningen under klinisk praktik. Vid tillämpningen av resultaten är det bra att beakta att de baserar sig på internationella studier och att kulturella skillnader till exempel i fråga om arbetsrutiner och i organisationer kan påverka deras tillämplighet i Finland. Evidenstipset bidrar framför allt till att identifiera upplevelser och faktorer som anknyter till mobbning av vårdstuderande.

Under de senaste åren har man i Finland ägnat stor uppmärksamhet åt att utveckla kvaliteten på handledningen under klinisk praktik både på praktikenheter och på läroanstalter. För att förbättra kvaliteten på praktikhandledningen har man utnyttjat handböcker om kvalitet, olika former av handledning, systematisk insamling av respons samt möjliggjort mer individuell handledning för studeranden under praktiken. Samarbetet mellan läroanstalter och praktikenheter har stärkts, och införandet av digitala verktyg har främjat trepartssamarbetet mellan studerande, handledare och lärare samt gjort det möjligt att snabbt ingripa i utmaningar som uppstår under praktiken. Som stöd under praktiken till studerande som inte talar finska som modersmål har man utvecklat praktikmodeller med språkstöd (t.ex. TOKASA) som främjar tillgängligheten till handledning och en smidig praktik. Dessutom stöder läroanstalterna praktikenheterna genom att erbjuda riktade utbildningar och vid behov handledning på plats, vilket stärker arbetsgemenskapernas beredskap för handledning av olika och varierande grupper av studerande.

## SAMMANFATTNING

Vårdstuderande stöter fortfarande beklagligt ofta på mobbning eller annat osakligt bemötande i hälso- och sjukvårdens verksamhetsmiljöer. Det är viktigt att trakasserier som vårdstuderande upplever under sin kliniska praktik identifieras och förebyggs samt behandlas öppet och på ett lämpligt sätt. För att det ska uppnås är det viktigt att lyssna på studerandenas erfarenheter och bygga enhetligt säkra och trakasserifria arbetsmiljöer och praktikmiljöer samt dito kultur inom både läroanstalter och social- och hälsovårdsorganisationer. Särskild vikt bör fästas vid att praktikhandledarnas interaktions- och handledningskompetens stöds och att de har tillräckliga resurser för att handleda studerandena. För att kunna identifiera och korrigera möjliga missförhållanden är det viktigt att studerande uppmuntras att identifiera och anmäla trakasserier och annat osakligt bemötande.

## MER INFORMATION

### Arbetskyddscentralen

❖ [www.ttk.fi/sv](http://www.ttk.fi/sv)

### Arbetskyddsförvaltningens webbtjänst

❖ [www.tyosuojelu.fi/sv](http://www.tyosuojelu.fi/sv)

### Arbetshälsoinstitutet

❖ [www.ttl.fi/sv](http://www.ttl.fi/sv)

### Hälsobyn.fi – Psykporten

❖ [www.mielenterveystalo.fi/sv](http://www.mielenterveystalo.fi/sv)

### Regionförvaltningsverket (RFV)

❖ [www.avi.fi/sv](http://www.avi.fi/sv)

### TOKASA – Projektet för funktionell tvåspråkig sjukskötarutbildning

❖ <https://www.tokasa.fi/> (på finska)

# Hurdana erfarenheter har vårdstuderande av mobbning under klinisk praktik, och hur kan mobbning förebyggas?



### MATERIAL OCH METODER

Evidenstipset baserar sig på tre systematiska översikter<sup>1,2,3</sup> som publicerades 2023 och 2025. 1) I den systematiska översikten och metaaggregeringen av kvalitativa studier<sup>1</sup> som publicerades 2023 granskades vårdstuderandes upplevelser av trakasserier och våld under klinisk praktik. För översikten valdes 18 studier av god kvalitet. Studierna hade publicerats åren 2006–2021 i Europa (n = 3), Asien (n = 6), Oceanien (n = 4), Nordamerika (n = 4) och Afrika (n = 1). 2) I den multimetodiska systematiska översikten och metaanalysen<sup>2</sup> som publicerades 2023 granskades förekomsten av trakasserier och våld och relaterade erfarenheter i kliniska praktikmiljöer bland vårdstuderande. För översikten valdes 71 primärstudier (n = 15 973 deltagare, varav 42 inkluderades i metaanalysen (n = 14 894 deltagare). Studierna hade publicerats åren 2003–2021. 3) I den kvalitativa systematiska översikten och metasynthesen<sup>3</sup> som publicerades 2025 granskades mobbning som vårdstuderande upplevde av handledare eller annan vårdpersonal under klinisk praktik<sup>3</sup>. För översikten valdes 21 studier av minst måttlig kvalitet (n = 834 deltagare). Studierna hade publicerats 2006–2023 i Kina (n = 5), Förenta staterna (n = 3), Korea (n = 3), Iran (n = 3), Storbritannien (n = 2), Australien (n = 1), Sydafrika (n = 1), Ghana (n = 1), Turkiet (n = 1) och Nya Zeeland (n = 1).

I översikterna hade delvis samma studier använts. Det metodologiska genomförandet av översikterna beskrivs mer detaljerat i de ursprungliga publikationerna<sup>1,2,3</sup>. Kvaliteten på översikterna bedömdes enligt JBI:s kriterier för bedömning av systematiska översikter<sup>\*\*\*</sup>.

### FÖRFATTARE

**Glader Saija**<sup>1</sup>, sjukskötare högre YH, socionom, HvM-studerande  
**Karvinen Outi**<sup>1</sup>, sjukskötare, MMHlthN, MN (NP), HvM-studerande  
**Keskiahho Janna**<sup>2</sup>, sjukskötare, hälsovårdare, högre YH-studerande  
**Kivelä Sanna**<sup>2</sup>, sjukskötare, högre YH-studerande  
**Kähkönen Roosa**<sup>1</sup>, HvM-studerande  
**Lammi Silja**<sup>1</sup>, barnmorska, HvM-studerande  
**Litjala-Virkkula Wilma**<sup>1</sup>, sjukskötare, HvM-studerande  
**Marjomäki Hannele**<sup>2</sup>, sjukskötare, högre YH-studerande  
**Pellinen Pia**<sup>3</sup>, sjukskötare, högre YH-studerande  
**Poti Pauliina**<sup>2</sup>, sjukskötare, högre YH-studerande  
**Sivonen Eeva-Maria**<sup>3</sup>, sjukskötare/hälsovårdare, högre YH-studerande  
**Törmä Henriikka**<sup>3</sup>, sjukskötare, högre YH-studerande  
**Valkama Mikael**<sup>3</sup>, förstavårdare YH, högre YH-studerande  
**Kaarnalehto Anssi**<sup>4</sup>, expert

**Ojanperä Kaija**<sup>4</sup>, ledande expert  
**Paija Tuuli**<sup>5,6</sup>, förstavårdare/sjukskötare, HvM doktorand, lektor  
**Aker Katja**<sup>7</sup>, sjukskötare, högre YH, yrkeslärare, ansvarig handledare  
**Elo Satu**<sup>3</sup>, sjukskötare, HvD, docent, överlärare  
**Keskitalo Tuulikki**<sup>2</sup>, sjukskötare, pedagogie doktor, överlärare  
**Kääriäinen Maria**<sup>1</sup>, hälsovårdare, HvD, professor  
**Mattila Outi**<sup>2</sup>, sjukskötare, HvD, överlärare  
**Redigering:** Silja-Elisa Eskolin<sup>8</sup>, yngre forskare ja Mira Palonen<sup>8</sup>, specialforskare

<sup>1</sup>Uleåborgs universitet

<sup>2</sup>Laplands yrkeshögskola

<sup>3</sup>Uleåborgs yrkeshögskola

<sup>4</sup>Arbetskyddscentralen

<sup>5</sup>Abo universitet

<sup>6</sup>Abo yrkeshögskola

<sup>7</sup>Metropolia yrkeshögskola

<sup>8</sup>Stiftelsen för vårdforskning sr

### DEN URSPRUNGLIGA PUBLIKATIONEN

- Dafny HA, McCloud C, Vincent P, Brown S, Phillips C, Waheed N, Freeling M, Parry YK, Champion S.** Nursing students' experience of workplace violence in clinical practice: A qualitative systematic review. *Journal of Clinical Nursing* 2023; 32(17–18): 6136–6164
- Hallett N, Gayton A, Dickenson R, Franckel M, Dickens GL.** Student nurses' experiences of workplace violence: A mixed methods systematic review and meta-analysis. *Nurse Education Today* 2023; 128: 105845
- Cao J, Fu M, Liu J, Liu J, Sun H, Zhuang H.** Nursing students' bullying experiences from instructors and nurses in the clinical practice: A qualitative systematic review and meta-synthesis. *Nurse Education Today* 2025; 146: 106511

\*\*\*Översikternas kvalitet: 10/10<sup>1</sup>, 8/11<sup>2</sup>, 7/10<sup>3</sup> JBI: Checklist for Systematic Reviews and Research Syntheses.

### ANDRA ANVÄNDA KÄLLOR

- Sanastokeskus.** Erikoisalojen sanastojen ja sanakirjojen kokoelma: TEPA-termipankki. Saatavilla: <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/kliininen%20harjoittelu>.
- Suomen sairaanhoitajat ry.** Opiskelijakysely 2023. Saatavilla: [https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2024/10/Opiskelijakysely-2023\\_2024-Raportti-19.6.2024.pdf](https://sairaanhoitajat.fi/wp-content/uploads/2024/10/Opiskelijakysely-2023_2024-Raportti-19.6.2024.pdf), 2024. Viitattu 9/2025.
- Työterveyslaitos.** Kiusaamisen seuraukset. Saatavilla: <https://www.ttl.fi/teemat/tyohyvinvointi-ja-tyokyky/tyopaikkakiusaaminen/kiusaamisen-seuraukset>. Viitattu 9/2025.
- Munro CE, Phillips AW.** Bullying in the workplace. *Surgery - Oxford International Edition* 2023; 41: 516–522.
- Fernández-Gutiérrez L, Mosteiro-Díaz MP.** Bullying in nursing students: An integrative literature review. *International Journal of Mental Health Nursing* 2021; 30(4): 821–833
- Gusar I, Tokić A, Lovrić R.** Development of nursing students' professional identity in different mentoring approaches during clinical training: A quasi-experimental study. *Nurse Education Today* 2025; 144: 106459.
- Helander M, Suominen T, Roos M.** Nuorten sairaanhoitajien näkemyksiä ammatista lähtemisestä. *Hoitotiede* 2019; 3(31): 180–190
- Kaihlanen, A-M.** From nursing student to a registered nurse, final clinical practicum facilitating the transition. Väitöskirja. Turun yliopisto. Saatavilla: <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-7965-3>, 2020.
- Työturvallisuuskeskus.** Häirintä ja epäasiallinen kohtelu. Saatavilla: <https://tk.fi/tyoturvallisuus/tyoympariston-turvallisuus/hairinta-ja-epaasiallinen-kohtelu/>
- Finlex®.** Ajantasainen lainsäädäntö: Työturvallisuuslaki 738/2002. Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2002/738>, 2002.